

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Muistio

LIITE 1

Erityisasiantuntija

12.12.2024

Miia Saarimäki

VALTION YDINJÄTEHUOLTORAHASTON VUODEN 2025 TALOUSARVION VAHVISTAMINEN**1 Rahasto**

Valtion ydinjätehuoltorahasto (rahasto) perustettiin vuonna 1988 ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisen toteuttamista varten. Rahasto on vuoden 2004 alusta lisäksi huolehtinut ydinenergialain (990/1987) 7 a luvussa tarkoitetun ydinenergian käytön asiantuntemuksen varmistamiseen liittyvien maksujen perimisestä ja näin kerättyjen varojen jakamisesta. Rahaston varat jakautuvat edellä todettujen käyttötarkoituksiensa perusteella kahteen erillisvarallisuuteen, joista muodostuvat Varautumisrahasto ja Ydinjätteen- ja turvallisuustutkimuksen erillisvarallisuuden tutkimusrahasto.

Rahasto on valtion talousarvion ulkopuolinen valtion rahasto, jonka kirjanpidon, maksuliikkeen, muun laskentatoimen ja tilinpäätöksen osalta noudatetaan valtion talousarviosta annettua lakia (423/1988) ja sen nojalla annettuja säädöksiä.

1.1 Varautumisrahasto

Varautumisrahastoon kerätään ydinenergialaissa tarkoitetuilta jätehuoltovelvollisilta varoja ydinjätehuollon tulevia kustannuksia varten. Varoja palautetaan jätehuoltovelvollisille sitä mukaan, kun jätehuoltoa toteutetaan. Kerättävät ja vastaavasti palautettavat rahamäärät määräytyvät erillisen taloudellisen varautumisen päätöksen perusteella, jonka työ- ja elinkeinoministeriö tekee kunkin jätehuoltovelvollisen osalta erikseen jätehuollon vastuumäärän ja rahastotavoitteen vahvistamiseksi ydinenergialaissa säädettyjen perusteiden mukaisesti. Taloudellisen varautumisen päätösten mukaan Varautumisrahaston rahastotavoitteet olisivat vuonna 2025 yhteensä noin 2,8 miljardia euroa. Kunkin jätehuoltovelvollisen ydinjätehuottomaksut tai ylijäämän palautukset määräytyvät sen mukaan, että kunkin jätehuoltovelvollisen rahasto-osuus vastaa rahastotavoitetta viimeistään 1.4.2025. Lisäksi maksettavaksi tulee 3 % suojaosuus.

Kullakin jätehuoltovelvollisella, tai sen osakkeenomistajilla, on ydinenergialain 52 a §:n nojalla oikeus lainata 60 % edellä todetuin tavoin muodostuneesta ja kulloinkin Varautumisrahastossa olevasta

rahasto-osuudestaan. Loppuosa, josta on vähennetty kyseisen rahaston hallintokulut, lainataan muualle tai sijoitetaan. Ydinenergilain 52 a §:n mukaan tästä jäljellä olevasta varallisuudesta vähintään 20 % on sijoitettava Suomen valtion velkasitoumuksiin tai siirrettävä valtion talousarviossa rahastosta määrääjäksi valtiovarastoon. Lisäksi vähintään 20 % sijoitetaan lain 52 b §:n mukaisesti. Muiden sijoitusten osuus ja Suomen valtion velkasitoumuksiin sijoitettu osuus voi myös olla suurempi, jos jätehuoltovelvolliset tai heidän osakkeenomistajansa eivät käytä takaisinlainausoikeuttaan täysimääräisesti.

Jätehuoltovelvollisilta perittävä korko ja valtion korvaus on 31.3.1999 voimaan tulleen ydinenergilain muutoksen (1977/1998) mukaisesti sidottu markkinakorkoon ja siihen voidaan lisäksi lisätä erityinen korkomarginaali rahaston pääoman arvon säilymisen ja tuoton turvaamiseksi. Korko on sidottu kahdentoista kuukauden Euribor-korkoon, 31.3.1999 lähtien vähennettynä 0,15 prosenttiyksiköllä; 1.3.2010 lähtien lisätynä 0 prosenttiyksiköllä; ja 1.4.2014 lähtien lisätynä 0,5 prosenttiyksiköllä. Korko oli 28.2.2017 lähtien vähintään sama kuin kahdentoista kuukauden Euribor-korko, kuitenkin aina vähintään 0 prosenttia, lisätynä 0,5 prosenttiyksiköllä. Vastaavasti korko oli 1.1.2023 lähtien 12 kuukauden Euribor-korko, kuitenkin aina vähintään 0 prosenttia, lisätynä 0,7 prosenttiyksiköllä. Vuonna 2024 korko oli 31.3.2024 asti 4,273 % ja sen jälkeen 4,375 %.

Rahaston vuoden 2023 tilinpäätöksessä Varautumisrahaston tase oli noin 2 816 miljoonaa euroa ja tilikauden voitto noin 153,8 miljoonaa euroa.

1.2 Ydinjätteen- ja turvallisuustutkimuksen erillisvarallisuuden tutkimusrahasto

Tutkimusrahastoon kerättävien maksujen perusteita koskeva uusi ydinenergilain 53 b § tuli sovellettavaksi 1.1.2023 lähtien. Pykälän mukaan toiminnanharjoittajat suorittavat Ydinjätteen- ja turvallisuustutkimuksen erillisvarallisuuden tutkimusrahastoon vuosittain maksun, jonka suuruus on vuosina 2023–2025 (maksukausi 1) 390 euroa kultakin luvassa ilmoitetulta nimellislämpötehon megawatilta tai periaatepäätöksessä ilmoitetulta suurimman lämpötehon megawatilta tai, jos periaatepäätöksen nojalla on haettu rakentamislupaa, lupahakemuksessa ilmoitetulta nimellislämpötehon megawatilta. Vastaavasti vuosina 2026–2032 (maksukausi 2) maksu on 285 euroa kultakin maksukauden 1 kohdassa tarkoitettulta lämpötehon megawatilta sekä kultakin 53 b §:n 1 momentin mukaiselta maksuvelvolliselta toiminnanharjoittajalta 320 000 euroa.

Lisäksi toiminnanharjoittaja, jolle on 43 §:n 2 momentin mukaisesti vahvistettu vastuumäärä, on velvollinen suorittamaan Valtion ydinjätehuoltorahastolle vuosittain maksun, jonka määrä on 0,10 prosenttia maksukaudella 1 ja 0,09 prosenttia maksukaudella 2 asianomaista maksuvuotta edeltävälle vuodelle kohdistetusta vastuumäärästä.

Näin ollen vuonna 2025 Ydinjätteen- ja turvallisuustutkimuksen erillisvarallisuuden tutkimusrahastoon kertyy, huomioiden aikaisemmista tutkimushankkeista palautuvat varat ja hallinnolliset kulut, yhteensä noin 8,3 miljoonaa euroa.

Kyseiset varat jaetaan kansallisen monivuotisen tutkimusohjelman puitteissa ydinenergiailaissa säädetyt edellytykset täyttävillä tutkimushankkeilla. Varoja käytetään myös alan infrastruktuurin kehittämiseen, joista merkittävin menoerä on Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n Ydinturvallisuustalo. Ydinturvallisuustalon laboratorio-osan toimitilakustannusten rahoittaminen jatkuu voimassa olevan ydinenergiailain mukaan vielä vuoden 2025 ajan.

2 Talousarvioehdotus

Rahaston johtokunta tekee ydinenergiailain 38 a §:n 8 kohdan mukaan esityksen rahaston talousarvioksi. Työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa ydinjätehuoltorahastosta annetun valtioneuvoston asetuksen (161/2004; rahastoasetus) 9 §:n 1 momentin mukaan talousarvion sen jälkeen, kun on pyytänyt lausunnon Varautumisrahastoa koskevasta talousarvio-osasta niiltä jätehuoltovelvollisilta, joilla on oikeus saada Varautumisrahastosta ydinenergiailain 52 a §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa. Lausuntoa on pyydetty myös Posiva Oy:ltä, joka on hakenut valtioneuvostolta käyttö lupaa käytetyn ydinpolttoaineen kapselointi- ja loppusijoituslaitokselle vuoden 2021 lopussa. Toiminnan aloitusajankohdaksi Posiva Oy on arvioinut vuoden 2025. Lisäksi talousarvion tulee olla valmistavasti käsiteltävänä valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa asioiden käsittelystä valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa annetun valtioneuvoston määräyksen (3.1.2002, N:o TM/0201) kohdan 2.4.5. mukaisesti. Talousarviossa vahvistetaan rahaston hallintokulut kummankin erillisrahaston osalta erikseen. Erittely hallintokuluista kummankin erillisrahaston osalta on jäljempänä muistion kohdassa 4.

Vuoden 2025 talousarvioesityksessä on Varautumisrahaston osalta hallintokuluiksi arvioitu 1 423 839 euroa (1 179 711 euroa vuoden 2024 talousarviossa). Hallintokulut ovat nousseet 244 128 euroa. Nousuun vaikuttaa merkittävimmin varainhoitopalkkioita varten tehdyn varauksen nousu 220 000 eurolla, joka johtuu sijoitettavan varallisuuden määrän kasvusta edellisvuoteen verrattuna.

Ydinjätteen- ja turvallisuustutkimuksen erillisvarallisuuden tutkimusrahastolla arvioidaan olevan hallintokuluja 71 187 euroa (68 357 euroa vuoden 2024 talousarviossa). Hallintokulut ovat pysyneet vuoden 2024 tasolla.

2.1 Rahaston henkilökunta vuonna 2025

Valtion ydinjätehuoltorahaston operatiivisesta toiminnasta vastaa päätoimisena työskentelevä toimitusjohtaja, sivutoimisina työskentelevät varatoimitusjohtaja, sihteeri ja talousasiantuntija. Talousasiantuntijalla on varahenkilö. Sivutoimisena mainitut henkilöt toimivat päätoimisesti työ- ja elinkeinoministeriön tai muun valtionhallinnon palveluksessa.

Rahasto maksaa TEM:lle toimitusjohtajan ja varatoimitusjohtajan palkoista. Palkkakustannusarvio on vuodelle 2025 yhteensä 99 286 euroa, josta Varautumisrahasto vastaisi 90 %:n osalta (89 357 euroa) ja Ydinjätteen- ja turvallisuustutkimuksen erillisvarallisuuden tutkimusrahasto 10 %:n osalta (9 929 euroa).

2.2 Toimitilojen ja irtaimiston käyttö sekä tukipalvelut

Rahasto käyttää ministeriön käytössä olevia toimitiloja ja irtaimistoa. Rahasto suorittaa korvauksen toimitiloista Senaatti-kiinteistölle. Rahasto suorittaa lisäksi korvauksen tukipalvelujen käytöstä VNK/VNHY:lle. Arvio vuoden 2025 korvaukseksi edellä mainittujen osalta koko rahastolle on yhteensä 13 576 euroa, joka on jaettu erillisrahastojen kuluiksi siten, että Varautumisrahasto vastaisi mainitusta korvauksesta 60 %:n osalta (8 146 euroa) ja Ydinjätteen- ja turvallisuustutkimuksen erillisvarallisuuden tutkimusrahasto 40 %:n osalta (5 430 euroa).

Lisäksi rahasto maksaa talous-, tuki-, ylläpito- ja asiantuntijapalveluista Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeille. Arvio vuoden 2025 korvaukseksi on koko rahaston osalta yhteensä 15 000 euroa, joka on jaettu erillisrahastojen kuluiksi siten, että Varautumisrahasto vastaisi 1/3 ja Ydinjätteen- ja turvallisuustutkimuksen erillisvarallisuuden tutkimusrahasto 2/3 mainitusta korvauksesta.

3 Pyydetty lausunnot

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Varautumisrahastoa koskevasta talousarvio-osasta lausunnot Fortum Power and Heat Oy:ltä, Teollisuuden Voima Oyj:ltä, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:ltä ja Posiva Oy:lta. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy esittää lausunnossaan, että

rahaston talousarvioesityksestä poiketen, sille muodostuu 2025 vuodelle vastuumäärä, jonka yhtiö arvioi olevan 604 000 euroa talousarvioesityksessä esitetyn nollan euron sijaan, yhtiön huolehtimisvelvollisuuden jatkuessa vuonna 2025. Rahaston talousarvioesitys perustuu yhtiöiden kesäkuussa 2024 työ- ja elinkeinoministeriölle toimittamiin kustannusarvioihin. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy on toimittanut työ- ja elinkeinoministeriölle päivitetyn esityksen vuoden 2025 jätehuollon kustannuksista 8.11.2024. Ministeriö tekee päätöksen jätehuoltovelvollisten vastuumääristä erikseen osana taloudellisen varautumisen vuotuista prosessia. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:lle vuodelle 2025 mahdollisesti muodostuva nollan euron ylittävä vastuumäärä ei vaikuttaisi rahaston arvoon negatiivisesti. Vaikutus ei myöskään olisi merkittävä rahaston kokonaisarvoon nähden. Muilla lausunnonantajilla ei ollut huomautettavaa Varautumisrahastoa koskevaan talousarvio-osaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Ydinjätteen- ja turvallisuustutkimuksen erillisvarallisuuden tutkimusrahastoa koskevasta talousarvio-osasta lausunnot vastaavasti Fortum Power and Heat Oy:ltä, Teollisuuden Voima Oyj:ltä, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:ltä ja Posiva Oy:lta. Lausunnonantajilla ei ollut huomautettavaa Ydinjätteen- ja turvallisuustutkimuksen erillisvarallisuuden tutkimusrahastoa koskevaan talousarvio-osaan.

4 Erittely hallintokuluista

Varautumisrahasto	2025	2024
	euroa	euroa
Palkat ja palkkiot	47 223	47 469
Korvaus TEM:lle toimintamenoista (90 % kuluista)	89 357	72 030
Palvelusopimus Palkeet (1/3 kuluista)	5 000	5 000
Vuokra Senaatti-kiinteistöille (60 % kuluista)	2 446	3060
Tukipalvelut VNK/VNHY:lle (60 % kuluista)	5 700	5 544
Matkakulut	5 000	5 000
Muut menot		
Edustusluonteiset menot	2 000	2 000
Kokoustarjoilu yms.	2 000	2 000
Ennalta-arvaamattomat menot	5 000	5 000
Koulutus	2 000	2 000
VYR arkisto	2 000	2 000
KHT-tilintarkastus (1/3 kuluista)	15 233	14 667
JHT-tilintarkastus (1/3 kuluista)	1 800	1 733

Varainhoitopalkkiot	1 000 000	780 000
Raportointipalvelut	50 000	50 000
Sijoituspalvelu-VK-salkunhoito	60 000	60 000
EuroClear kuukausimaksu	7 080	5 208
Finanssivalvonnan maksut	52 000	47 000
Rahastolainojen myöntämiseen liittyvät taloudelliset selvitykset	70 000	70 000
Yhteensä	1 423 839	1 179 711
Ydinjäte- ja Ydinturvallisuustutkimusrahasto	2025	2024
	euroa	euroa
Palkat ja palkkiot	10 762	10 818
Korvaus TEM:lle toimintamenoista (10 % kuluista)	9 929	8 003
Palvelusopimus Palkeet (2/3 kuluista)	10 000	10 000
Vuokra Senaatti-kiinteistöille (40 % kuluista)	1 630	2 040
Tukipalvelut VNK/VNHY:lle (40 % kuluista)	3 800	3 696

Muut menot

KHT-tilintarkastus (2/3 kuluista)	30 467	29 333
JHT-tilintarkastus (2/3 kuluista)	3 600	3 467
Ennalta-arvaamattomat menot	1 000	1 000
Yhteensä	71 187	68 357